

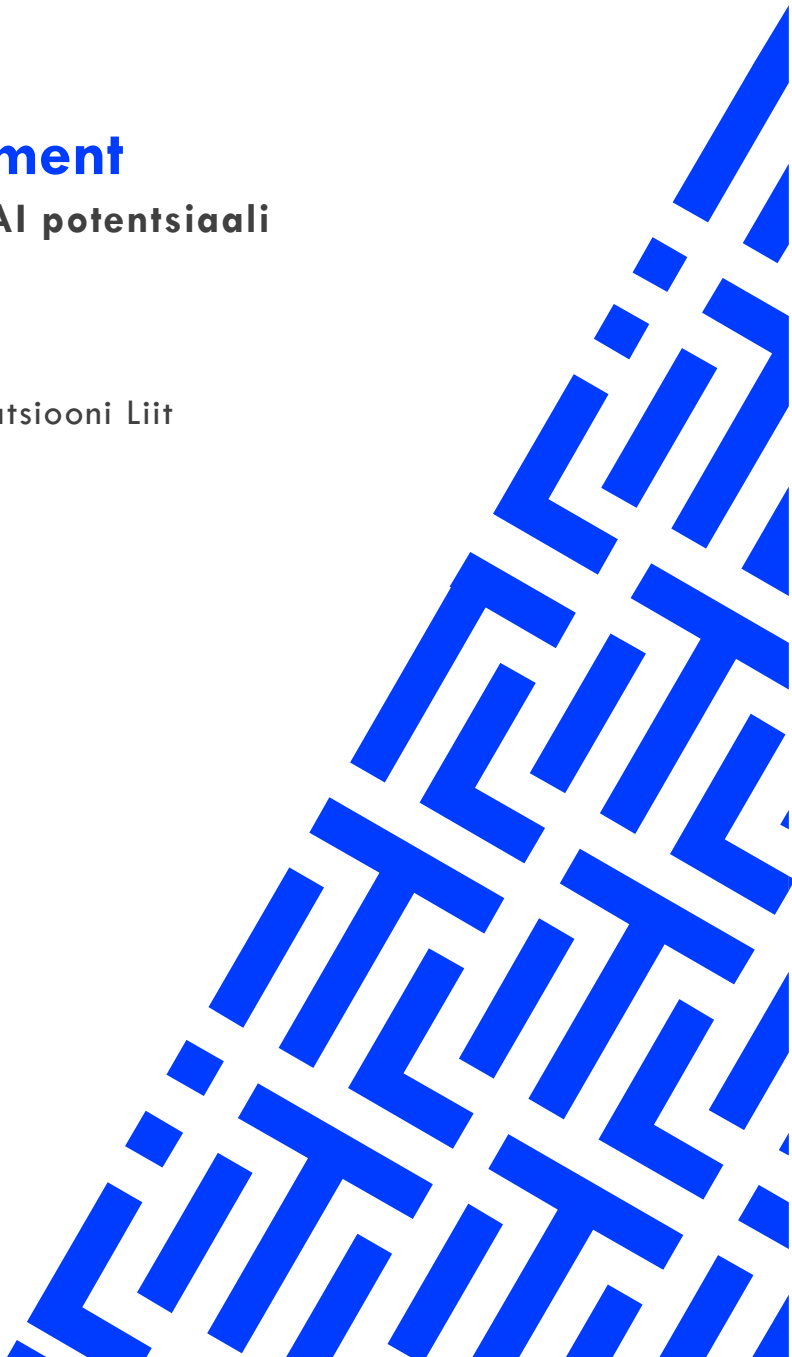

**EESTI
INFOTEHNOLOOGIA JA
TELEKOMMUNIKATSIOONI
LIIT**

ITLi AI positsioonidokument

**Ettepanekud ja toetustegevused AI potentsiaali
rakendamiseks Eestis**

Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit
Märts 2026

Sisukord

Sissejuhatus	2
1. Innovaatiline ja kestlik majandus.....	3
1.1 Riik kui tark tellija ja innovatiivne hankija	3
1.2 Fiskaalsed stiimulid AI juurutamiseks ja arendamiseks	3
1.3 VKE-de praktiline AI juurutus	4
1.4 Usaldusväärsed AI lahendused kui Eesti ekspordieelis	4
1.5 Arvutusvõimsus ja taristu kui konkurentsitingimus	4
2. Nutikas rahvas	5
2.1 AI-oskused kui uus baasvõimekus kogu majanduses	5
2.2 IT- ja AI-tippspetsialistide järelkasv on AI-ambitsiooni eeltingimus.....	5
2.3 Info- ja andmehalduse baasoskused	5
2.4 AI-praktikute ja probleemipõhise koostöö tugevdamine erialases hariduses.....	6
2.5 Eesti keele ja kultuuriruumi digitaalne jätkusuutlikkus	6
3. Julge ja visiooniga riik	6
3.1 Andmed kui majanduse ressurss.....	6
3.2 Andmete kasutusõigused ja jagamise juriidiline raam.....	7
3.3 Praktiline ja proportsionaalne AI regulatsiooni rakendamine	7
3.4 Riigi protsesside uuendamine AI-ga	8
3.5 Püsiv koostöömehhanism riigi, teadusasutuste ja erasektori vahel	8

Sissejuhatus

Tehisintellekti (*edaspidi AI*) laiapõhjaline kasutuselevõtt kujundab ümber majanduse, töökorralduse ja riigi toimimise viise ning määrab üha enam riikide konkurentsivõimet. Eesti järgmine konkurentsieelis ei sõltu üksnes AI olemasolust, vaid võimest seda süsteemselt ja laialdaselt rakendada majanduses ja avalikus sektoris. Kui Eesti ei suuda AI kasutuselevõttu kiirendada, liiguvad tootlikkuse kasv, investeeringud, talent ja uued turuvõimalused riikidesse, kus eeldused on paremad. AI ei ole eesmärk omaette, vaid selle väärtus väljendub tootlikkuse kasvus, suuremas lisandväärtuses, tõhusamates teenustes ja tugevamas ekspordivõimekuses.

ITL lähtub AI arengu kujundamisel järgmistest strateegilistest põhimõtetest:

1. AI peab looma mõõdetavat majanduslikku väärtust.

Edu mõõdikuteks on tootlikkuse kasv, suurem automatiseeritus ja lisandväärtus (mitte projektide arv).

2. Eesti tugevus on AI rakendamisele ja skaleerimisele keskenduv lähenemine.

Eesti konkurentsieelis seisneb võimes AI-lahendusi kiiresti ja paindlikult rakendada ning skaleerida erinevates sektorites.

3. Andmed, arvutusvõimsus ja õigusselgus on AI majanduse taristu.

Masinloetavad andmed, piisav arvutusvõimsus ja selge regulatiivne raamistik loovad investeerimiskindluse ning on eelduseks AI kasutusjuhtude arendamiseks ning lahenduste skaleerimiseks.

4. Oskused on AI konkurentsivõime eeltingimus.

AI majanduslik potentsiaal realiseerub vaid siis, kui organisatsioonidel ja inimestel on teadmised ja võimekus AI-lahendusi kasutada, tellida ja arendada.

5. Riik on võimaldaja ja esmaklient.

Avalik sektor peab looma turgu, tagama regulatiivse selguse ning kasutama AI-lahendusi aktiivselt ka oma teenuste ja protsesside arendamisel.

6. Usaldusväärne ja vastutustundlik AI on Eesti konkurentsieelis.

Turvalisus, privaatsuskaitse ja läbipaistvus peavad olema AI-lahendustesse sisse ehitatud juba arendusfaasis.

Nende põhimõtete alusel koondab käesolev dokument ITLi liikmesettevõtete ühise arusaama sellest, millised **otsused ja raamtingimused** on vajalikud, et AI kasutuselevõtt tooks Eestis kaasa mõõdetava majandusliku ja ühiskondliku mõju. Dokument lähtub ITLi „Nutikas Eesti 2035“ visiooni kolmest sambast: innovaatiline majandus, nutikas rahvas ja visiooniga riik.

1. Innovaatiline ja kestlik majandus

AI rakendamine on Eesti jaoks otsene tootlikkuse, lisandväärtuse ja ekspordivõime küsimus. Meie edu ei sünni baasmudelite arendamisest, vaid eelkõige võimest AI-lahendusi skaleeritavalt rakendada sektorites, kus see loob reaalselt väärtust. Kui Eesti ei loo ettevõtetele selgeid stiimuleid, rakendusvõimalusi ja investeerimiskindlust, jäävad AI-ga seotud tootlikkuse hüpe ja uued ekspordivõimalused teistesse riikidesse. Riigi roll on olla tark tellija ja turu kujundaja, ettevõtete roll on investeerida protsessidesse, andmetesse ja oskustesse.

1.1 Riik kui majanduse kujundaja ja tark tellija

ITL peab vajalikuks, et avalik sektor kujuneks AI-põhiste teenuste ja protsessilahenduste targaks tellijaks ja rakendajaks ning et riigihanked toetaksid katsetamist ja innovatsioonipartnerlust. Riigi tellimus peab lähtuma funktsionaalsetest eesmärkidest, mitte detailsetest tehnilistest nõuetest, ning järgima *AI-first* põhimõtet ehk ükski avaliku sektori protsesside arendamise või digitaliseerimise projekt ei tohiks alata ilma AI rakendamise võimalust hindamata. See võimaldab lahenduste iteratiivset arendamist pilootidest kuni skaleerimiseni.

Riigi tellimus peab looma turgu, mitte piirama konkurentsi. See peaks andma ettevõtetele võimaluse arendada lahendusi, mida saab pärast koduturul valideerimist skaleerida välisurgudele. Tark ja nõudlik riik kui esmaklient aitab kasvatada Eesti ettevõtete konkurentsivõimet ja ekspordipotentsiaali.

1.2 Fiskaalsed stiimulid AI juurutamiseks ja arendamiseks

ITL peab oluliseks, et riigi AI poliitika ei keskenduks üksnes uute lahenduste arendamisele, vaid eelkõige nende juurutamisele ettevõtete äriprotsessides. Suurim majanduslik mõju tekib sageli olemasolevate protsesside automatiseerimisest, eriti väike- ja keskmise suurusega ettevõtetes (VKE) ja traditsioonilistes sektorites.

Riigi roll on maandada AI juurutamisega seotud riske sobivate finantsinstrumentide kaudu (nt tehnoloogialaenud või riskijagamise skeemid). Need aitavad ettevõtetel piloteerida ja juurutada AI-põhiseid automatiseerimis- ja otsustustoe lahendusi, arendada töötajate AI-oskusi ning korrastada andmeid ja tugevdada küberturvalisust.

Meetmed peavad olema lihtsalt kättesaadavad, madala halduskoormusega ja suunatud mõõdetava majandusliku mõju saavutamisele (tootlikkus, kvaliteet, eksport).

1.3 VKE-de praktiline AI juurutus

AI rakendamine on VKE tootlikkuse ja automatiseerimise kasvu tagaja. Selle eelduseks on sektoripõhised ja korduvkasutatavad AI-lahendused, mille ärinte mõju ja tasuvus on selgelt hinnatav ning mida ettevõtted saavad rakendada ilma ulatusliku arendustööta.

1.4 Usaldusväärsed ja turvalised AI-lahendused kui Eesti ekspordieelis

ITL peab turvalisi ja usaldusväärseid AI-lahendusi Eesti strateegiliseks konkurentsieeliseks. Turvalisus, privaatsuskaitse ja läbipaistvus peavad olema AI-lahendustesse sisse ehitatud juba arendusfaasis (*secure- ja privacy-by-design*), järgides ka sektori häid praktikaid sh ITLi loodud dokumenti „[Hea tava tehisintellektisüsteemide loomisel](#)“. Regulaatiivne ja halduskeskkond peab samal ajal võimaldama kiiret katsetamist ja lahenduste skaleerimist.

Eesti eesmärk peab olema kujuneda Euroopas eelistatud AI testimis- ja arenduskeskkonnaks, kus kõrged kvaliteedistandardid, usaldusväärsus ja kiire kasutuselevõtt loovad ettevõtetele selge konkurentsi- ja ekspordieelise.

1.5 Arvutusvõimsus ja taristu kui konkurentsitingimus

Arvutusvõimsus, eriti AI-arvutusvõimsus, on kujunemas uueks majanduse tootmisteguriks, võrreldavaks energia ja sideühendusega. **Eesti vajab selget andmekeskuste ja arvutusvõimsuse strateegiat, mis looks investeerimiskindluse ning põhineks realistlikul nõudlusel ja energiapoliitilisel konkurentsivõimel.**

Otsustuskiirus andmekeskuste ja energialahenduste osas määrab, kas AI-ökosüsteem tekib Eestis või mujal. Seetõttu peavad investeerimisotsused olema prognoositavad ning ajakriitilistes projektides märksa kiiremad. Samuti peab riigil olema selge lähenemine kohalike andmekeskuste arendamisele ja Euroopa pilveteenuste kasutamisele.

Riigi andmete hoidmisel ja töötlemisel tuleb julgeoleku ja majandusliku mõju kaalutlustel eelistada usaldusväärseid Eesti ja Euroopa teenusepakkujaid.

2. Nutikas rahvas

Oskused on AI-ajastul tootlikkuse ja konkurentsieelise eeltingimus. AI-lahenduste kasutus- ja tellijaoskused kujunevad laiapõhjaliseks baasvõimekuseks kogu majanduses, sest ilma nendeta ei realiseeru tehnoloogia väärtus ei ettevõtetes ega avalikus sektoris. Kui Eesti ei kasvata kiiresti nii baasoskusi kui ka tehnilist tippaset, jääb AI kasutuselevõtt pealiskaudseks ja sõltuvus välisest kompetentsist süveneb. Tugev tehniline tippspetsialistide tuumik, kvaliteetsed andmed ja nende teadlik kasutamine ning eesti keele ja kultuuriruumi digitaalne esindatus on kriitilised tingimused, et säilitada väheneva rahvastikuga ühiskonnas konkurentsivõime.

2.1 AI-oskused kui uus baasvõimekus kogu majanduses

AI-lahenduste kasutus- ja tellijaoskused on tulevikus baasoskuseks kõigis erialades. See ei tähenda kõigile programmeerimisoskust, vaid eelkõige võimet sõnastada probleeme, kasutada AI-lahendusi (sh AI-põhiseid tööriistu ja teenuseid) teadlikult ning hinnata kriitiliselt nende väljundeid, riske ja piiranguid. **Vajalik on selge AI-oskuste raamistik ning laiapõhjaline digioskuste kasv hariduses ja tööelus.** Selleks tuleb avaliku ja erasektori koostöös luua praktilised võimalused, sh arendada uusi õppemooduleid ja koolitada koolitajaid.

2.2 IT- ja AI-tippspetsialistide järelkasv on AI-ambitsiooni eeltingimus

IT- ja AI-tippspetsialistid on Eesti kõrgema lisandväärtusega majanduse kriitiline kompetents. Nende nappus on juba täna üks olulisemaid majanduskasvu ja AI rakendamise piirajaid. Ilma tugeva tehnilise tuumikuta ei realiseeru AI tootlikkuse potentsiaal ning laiapõhjaline kasutuselevõtt jääb deklaratiivseks.

Eesti peab suurendama vastuvõttu IKT-, andmeteaduse ja AI-erialadel, tõstma tehnilise õppe kvaliteeti ning kujundama konkurentsivõimelise keskkonna talentide hoidmiseks ja rahvusvaheliseks ligimeelitamiseks.

2.3 Info- ja andmehalduse baasoskused

AI-lahenduste väärtus sõltub andmete kvaliteedist ja teadlikust haldamisest. Info- ja andmehaldus on hariduses ja tööelus erialade üleseks praktiliseks kompetentsiks, mis hõlmab selget andmevastutust, andmete kvaliteedijuhtimist ja turvalist kasutust. **Tuleb tugevdada andmehalduse õpet kõigil haridustasemetel, sh AI-lahendustes kasutatavate andmete eripärade mõistmist, ning kujundada organisatsioonides selged vastutused ja praktikad andmete kvaliteedi ja kasutatavuse tagamiseks.**

Ilma küpse andmehalduseta ei realiseeru AI-lahenduste kasutamise potentsiaal tootlikkuse kasvuks.

2.4 AI-praktikute ja probleempõhise koostöö tugevdamine erialases hariduses

ITL peab oluliseks AI-oskuste arendamisel kutse- ja kõrgkoolide ning ettevõtete süsteemset koostööd, eelkõige õppekavade ajakohastamisel ja arendamisel, sh väljakutsepõhise õppe (*challenge-based learning*) laiendamisel, kus tudengid lahendavad ettevõtete reaalseid AI-väljakutseid ettevõtte mentorite juhendamisel. Pärilandmetel projektid, prototüüpide arendus ja praktikakohad on õppe loomulik osa, et lõpetajatel oleks kohene rakendusvõimekus.

Samal ajal tuleb tugevdada teadlaste ja ettevõtete koostööd AI-uuringute ja prototüüpide arendamisel ning kujundada akadeemiline karjäärimudel nii, et see väärtustaks ettevõtluskoostööd ja reaalselt majanduslikku mõju.

2.5 Eesti keele ja kultuuriruumi digitaalne jätkusuutlikkus

Eesti keele ja kultuuri täisväärtuslik ja konkurentsivõimeline esindatus AI-lahendustes on digisuveräänsuse ja võrdsuse küsimus. Selle puudumisel väheneb AI-põhiste teenuste usaldusväärsus ja kättesaadavus Eesti inimestele ja ettevõtetele.

3. Julge ja visiooniga riik

Riigi roll AI laiapõhjalise kasutuselevõtu ajastul on olla võimaldaja ja eeskujulik rakendaja, kes kasutab AI-lahendusi avaliku sektori tootlikkuse suurendamiseks ning loob ettevõtetele selge ja konkurentsivõimelise tegutsemiskeskonna. See tähendab kvaliteetset andmetaristut, selget ja proportsionaalset regulatsiooni ning AI-lahenduste kasutuselevõttu, mis vähendab halduskoormust ja muudab avalikud teenused tõhusamaks. Eesti peab kujundama regulatsiooni ja andmekeskonna konkurentsieeliseks, mis toetab nii ettevõtete innovatsiooni kui ka avaliku sektori tõhusamat toimimist.

3.1 Andmed kui majanduse taristu

Avaliku sektori andmed on Eesti majanduse strateegiline taristu ning nende masinloetavus peab olema riigi andmehalduse vaikimisi põhimõte („*machine-readable by default*“).

Riigi ülesanne on tagada avaliku sektori andmete kvaliteet, ajakohasus ja kättesaadavus turvaliste ning hästi dokumenteeritud rakendusliideste (API-de) kaudu. See võimaldab automatiseerimist, AI-põhiste teenuste ja rakenduste loomist ning reaaliajapõhiste teenuste arendamist nii avalikus- kui ka erasektoris.

Lisaks ligipääsule tuleb tagada selge andmete omanikuvastutus, andmete kvaliteedijuhtimine ja andmekogude ühendatavus. **Riik peab tagama, et avaliku sektori andmekogud on omavahel turvaliselt ühendatavad ning kasutatavad ka erasektori innovatsiooni jaoks.** Samuti tuleb toetada sektoripõhiste andmeruumide arengut, mis võimaldavad organisatsioonidel andmeid turvaliselt jagada ja luua uusi AI-põhiseid teenuseid. Selline andmetaristu loob eelduse skaleeritavate ja kõrgema lisandväärtusega AI-lahenduste tekkeks nii Eesti turul kui ka ekspordiks.

3.2 Andmete kasutusõigused ja jagamise juriidiline raam

AI- ja andmepõhise majanduse areng eeldab selget, prognoositavat ning praktiliselt rakendatavat andmete kasutusraamistikku. Ettevõtetele peab olema arusaadav, millistel tingimustel on lubatud andmeid analüüsida, jagada ja kasutada, sh teksti- ja andmekaevet (TDM) masinõppemeetodite rakendamiseks.

ITL toetab standardseid ja lihtsasti rakendatavaid mehhanisme andmete turvaliseks jagamiseks nii avaliku ja erasektori vahel kui ka ettevõtete vahel. Andmekasutuse lahendused peavad olema proportsionaalsed, tehniliselt teostatavad ning vähese halduskoormusega. Õigusselgus peab vähendama õiguslikku riski ja looma kindluse investeringuteks, mitte muutuma innovatsiooni pidurdavaks tõlgendusbarjääriks.

3.3 Praktiline ja proportsionaalne AI regulatsiooni rakendamine

Usaldus AI-süsteemide vastu eeldab selget regulatiivset raamistikku, kuid selle rakendamine peab olema ettevõtetele arusaadav ja jõukohane. **ITL toetab riskipõhist lähenemist, kus nõuded on proportsionaalsed ja ei tekita ettevõtetele ebavajalikku halduskoormust.**

AI-süsteemide arendamisel ja kasutamisel on kriitiline praktiline selgus: ühtsed ja arusaadavad tõlgendused, juhendmaterjalid, enesehindamise tööriistad ning riigipoolne nõustav tugi. Samuti on oluline luua testimis- ja regulatiivsed liivakastid, mis võimaldavad ettevõtetele katsetada uusi AI-lahendusi kontrollitud tingimustes enne nende laiemat kasutuselevõttu.

Eesti peab Euroopa Liidu tehisintellekti määruse (EU AI Act) rakendamisel olema üks praktilisemaid ja ettevõtjasõbralikumaid riike Euroopas, muutes regulatiivse

selguse konkurentsieeliseks ning toetades Eesti positsiooni atraktiivse AI arendus- ja katsekeskkonnana.

3.4 Riigi protsesside uuendamine AI-ga

AI-lahendused aitavad riigil teha rohkem sama ressursiga ehk vähendada halduskoormust, kiirendada menetlusi ning muuta teenused võimalikult automatiseeritud ja iseteeninduspõhiseks.

AI-lahenduste kasutuselevõtu eesmärk on, et avaliku sektori rutiinsed haldusprotsessid on võimalikult suures ulatuses automatiseeritud AI toel, sh AI-põhiste agentlahenduste abil ning et avaliku sektori tootlikkus kasvaks viisil, mis ei eelda töötajate arvu suurenemist.

AI rakendamine viib skaleeritavate ja süsteemsete protsessimuudatusteni ning ei tohi piirduda vaid üksikute katsetustega. Pilootprojektid on vajalikud, kuid nende eesmärk peab olema toimivate lahenduste laiem ja püsiv juurutamine kogu avalikus sektoris.

3.5 Püsiv koostöömehhanism riigi, teadusasutuste ja erasektori vahel

Eestil peab olema AI-lahenduste rakendamise strateegiline juhtimistasand ehk püsiv ja struktureeritud koostöö riigi, teadusasutuste ja erasektori vahel, mis aitab seada prioriteete, kiirendada otsuseid ja lahendada AI rakendamisega seotud kitsaskohti. Selline koostöö kiirendab AI rakenduste ja investeeringute elluviimist ning tagab, et poliitikad kujundatakse koos turu tegelike vajadustega.

